

PŘESAHY | $\frac{3}{24}$

do světa historie a kultury

Jiří Šlitr

Doktor Klavír

Reichlová
Jirků
Berný
Přidal
Eliot
Fiker
Hanuška
Denk
Jareš
Klusák
Flaišman
Ševčíková
Vránová
Coufalová

Lukáš Berný

C PRESS

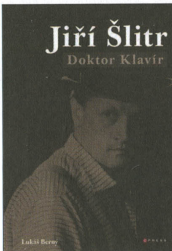
KNIHA, O KTERÉ SE MLUVÍ

Jiří Šlitr. Doktor Klavír

Člověče, my jsme úplný lidofkáři...

(Ukážka)

Umělec se Jiří Šlitr z Bruselu vrátil jako jiný člověk. Půlroční pobyt na Západě, navíc v místě, kam všechny země vysílaly to nejlepší, co měly, mu rozšířil obzory do nepředstavitelné šíře. Alespoň pohledem poměrů v budovaném československém socialismu. Šlitr si nenechal ujit nic. Nezameškal žádnou příležitost



Berný, Lukáš: Doktor Klavír. Praha, CPRESS 2024, 168 stran

že my nikdy nemůžeme vytvořit takovou atmosféru jako oni, to byla muzika jak řemen, jak když šlehá bičem. A hlavně pohled na ně je užasný, jsou úplně klidní a nedělají vůbec žádné opičky..." psal nadšeně z Bruselu do Prahy a dodával, že koncerty těchto velkáňů vytvářejí v duši pocit „rozbořeného moře“.

Když k tomu přičteme zhlédnutou výstavu děl Vincenta van Gogha a několika současných světových umělců, musel si Jiří připadat jako v onom příslovečném Jiříkově vidění. Po návštěvě koncertu jazzmana Sidneyho Becheta propadl až deziluzi nad vlastními schopnostmi, jak napsal Suchému: „Když jsem se vracel pak domů, rozhodl jsem se definitivně, že už nebudu hrát na klavír, nebudu zpívat a nebudu psát jazzovou hudbu. Co budu dělat, ještě nevím, že s tím malováním taky není v pořádku, to už jsem též zjistil – tak snad že bych ty práva..."

Vážně to však jistě nemyslel, protože současně

Suchým v dopisech intenzivně plánují další spolupráci. Šlitřův umělecký partner v Praze rozhodně nezahlélel a spolu s Ivanem Vyskočilem jako svým aktuálním jevištním a do jisté míry i uměleckým partnerem zakládal nové divadlo, které plně pohltilo jeho pracovní nadšení. Projektu věřil natolik, že dokonce odmítl nabídku svého největšího vzoru Jana Wericha, aby vytvořil pobočnou scénu jeho ABC. Suchý nejprve znovu přepsal pásmo Šest žen, jež nyní postavil převážně na Šlitřově hudbě, a plánoval s ním a s novým souborem prorazit na skutečných divadelních prknech. Projekt se však v předvečer plánovaného pohostinského uvedení v Divadle Komedie zcela rozpadl. Důvody byly ryze organizační, zážemí týmu nefungovalo příliš profesionálně. Stále se měnily termíny i místa možného uvedení, vše se posouvalo, proto herci a hudebníci nakonec začali brát jiné zakázky, a když byl konečně sál i termín (a dokonce už vytištěné plakáty), ukázalo se, že zkrátka herci nemají čas. A tak Šest žen nakonec uvedeno nebylo.

Nicméně Suchý s Vyskočilem, přáteli a s podporou Vladimíra Vodičky, vlivného člena redakční rady časopisu Světová literatura, obratem získali sami pro sebe takřka nevyužívané prostory na Anenském náměstí. Právě tady založili nové divadlo. Zamýšlený název Leporelo byl na Vyskočilův návrh změněn na Divadlo Na zábradlí (podle ulice vedoucí od vitavského nábreží k náměstí), při-

čemž jeho soubor tvořili také mim Ladislav Flíak a herci či hudebníci Ljuba Hermanová, Zdena Kratochvílová, Ludmila Kovářová, Jiří Sehnal a Zdeněk Týdlo.

O klavír se staral Jaromír Vomačka a Zdeněk Procházka, přesto však Suchý stále doufal ve spolupráci se Šlitrem. „Jirko...“ psal do Bruselu v červnu 1958, „zajímalo by mne, budeš-li se chtít zčásti pracovat v našem kolektivu. Jednalo by se jednak o práci skladatelskou a dále o místo vedoucího orchestru a tím pádem též pianisty. Napiš mně prosím, pokud možno brzy, budeš-li mít zájem. Tak trochu s tebou totiž počítáme, i když do teď nemáme tvůj oficiální souhlas. Myslím totiž, že by to mohlo být to, o co nám dosud šlo, k tomu budou dobré tvé zkušenosti.“

Šlitr měl z tohoto úspěchu upřímnou radost a plánoval se do procesu zapojit, v korespondenci na situaci reaguje i se zamýšlením, jak využít všeho, co v Bruselu viděl: „Moc bych se ale přimlouval za to, aby směr našeho snažení byl silně protikonvenční, třeba i za cenu menší popularity, já to tu vidím velmi markantně, že věci zastaralé a bez nových nápadů neobstojí a jsou trapné (aspoň pro nás, nemyslí na publikum ostatní, to je konvenční všude, někde víc, někde méně). Ale u nás pohodlně konsumovat umění dosahuje vrcholu, ať je to malba, hudba nebo divadlo. Všude jsou vyzděné koleje, po kterých se jede, a každý se bojí tu svou káru trochu vykolébat, aby neztratil popularitu - nebo ho nic jiného nenapadne, to je taky možné. Myslím, že my toho nemáme zapotřebí a neměli bychom na to zapomenout. Bude-li snažení tohoto nového divadla mít toto tendenci, pracoval bych pro něj s velkým nadšením.“

Jenže v době Šlitřova návratu do Čech se Suchý se Zábradlím rozešel. Divadelní lepoporelo Kdyby tisíc klarinetů (premiéra 9. prosince 1958) mělo ohromný ohlas mezi diváky a vesměs i u odborné kritiky, nicméně v zákulisí nového divadla nepanovaly ideální vztahy. Ohniskem střetu bylo právě Suchého postavení v souboru. Kolegové si sice cenili jeho schopností autorských, ale současně byli nespokojeni s jeho dosud amatérským hereckým výkonem. Suchý jim to na jevišti zkrátka kazil a oni mu to dávali najevo, nechtěli jej vyhovdit, ale tlačili jej z pódia do ryze autorské role. Jiří sice nakonec souhlasil s uvedením své a Vyskočilovy druhé hry Faust, Markéta, služka (a já bez vlastní účasti na pódiu (premiéra 24. května 1959), ale jeho nitro a koneknců i ego bylo zraněno. Suchého snem nebylo jenom psát, chtěl také hrát, zpívat, mít kontakt s hledištěm, pro které tvořil. A tak ze Zábradlí nakonec odešel z deziluzí v duši a s pře-

svědčením, že divadlo už dělat nebude.

Návrat do Reduty

Nezdá se pravděpodobné, že by se Jiří Suchý zcela vzdal své vysněné divadelní dráhy. Jeho houževnatost byla v tomto směru od počátku jeho tvorby neobyčejně silná a celoživotně vytrvalá. Překážky a odrazování jiných lidí od cesty, kterou si vytýčil, vždy vždy spíš onou vodou na jeho mlýn, jež ho poháněla dál. Nicméně sám říká, že v době odchodu ze Zábradlí svou motivaci dělat divadlo dočasně ztratil a že to byl naopak z Bruselu se navrátilý Jiří Šlitr, který jej svým nadšením znovu strhl. Ze Šlitra tryskali nápady a chuť tvořit, kontakt se zahraničními umělci a vším tím, co viděl a cítil v Bruselu, v něm probudily velkou chuť do práce. Na jedné straně si držel své zlaté vejce, Laternu magiku, která mu otevírala dveře do světa, na straně druhé povzbuzoval Suchého do další spolupráce na vlastních autorských věcech.

V Laterně se nyní u klavíru v alternaci střídali s neobyčejně nadaným Rudolfem Rokiem, o sedmáct let mladším rodákem ze „svého“ Rychnova nad Kněžnou (později byl členem semafořského orchestru). Program z Expa hráli Čechoslováky od 9. května 1959 v paláci Adria (dnešní Divadlo bez zábradlí), přičemž do konce sezony 1959-60 představili v Praze zhlédlo asi 300 000 diváků.

S+Š zatím psali jednu novou píseň za druhou, výsledkem bylo např. osm skladb do hry Jesse B. Semple se žení nastudované v Divadle S. K. Neumanna (dnešní Divadlo pod Palmovkou, premiéra proběhla 19. února 1959), mezi nimiž nechyběla ani novinka Ach, ta láska nebeská, která o pár let později bude patřit k největším trhákům semafořské historie. „Spolu s Ivanem Palcem jsme vlastně byli prvními interprety později populárního šlágru Ach, ta láska nebeská“, vzpomínala herečka Zdena Hadrbolcová v roce 1968 na stránkách Večerní Prahy a úsměvně dodala: „Jenomže vzhledem k našim pěveckým „kvalitám“ si tenkrát nikdo nevšiml, že je to písnička hezká.“ V televizi se S+Š podíleli na programu Jarní lepoporelo (21. března 1959), v Rokoku měl premiéru pořad Bapopo (24. dubna 1959), kam opět přispěli šesti společnými skladbami, z nichž zejména Malé kotě čekala ještě dlouhá budoucnost.

Dvojice však neměla kde vystupovat, a tak si je celkem přirozeně znovu přitáhla bezpečné ozkoušená jistota – Reduta. Tentokrát se už Šlitr nezapořil jako příležitostný host, ale jako velmi aktivní člen a založil novou kapelu, již řídil (hráli ve složení saxofon, trubka,

PŘESÁHY

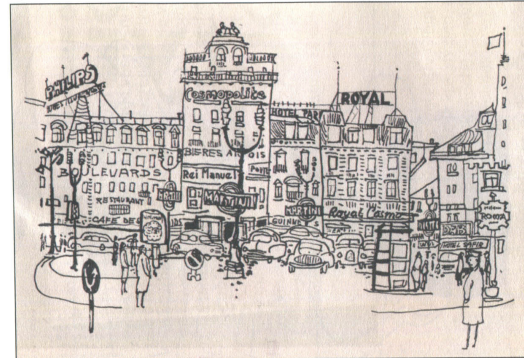
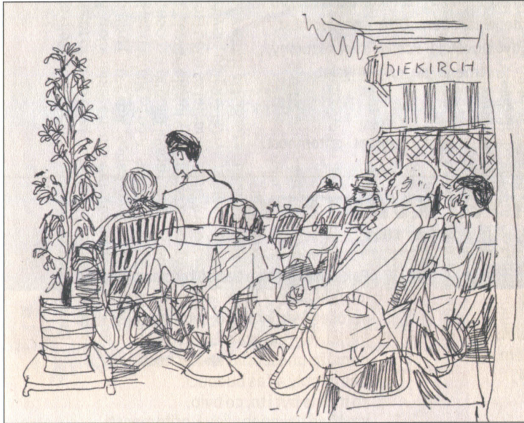
bicí, basa, piano). Na Suchého tip přizval také vokální Pastel trio, v němž vedle manželů Neradových zpíval dosud neznámý železniční inženýr Karel Štědrý. V klubu nabídl novou program nazvaný Nocturné do světa písniček, které Jiří Suchý uváděl vysvětlivkami: „Nejdříve malou poznámku o významu slova Nocturné. Mnozí z vás správně usoudili, že se jedná o nějaké turné – o zájezd, našli se i tací, kteří správně pochopili, že to nebude odpoledne, nýbrž v noci. Naproti tomu za zcela mylný je nutno pokládat název, že slovo Nocturné znamená peněžitou odměnu hudebníkům za noční koncert, podle vzoru spopritné.

Docela špatný, naštěstí jen ojedinělý názor je, že Nocturné je francouzský výraz pro stržený závit bronzových šroubků, sloužících k uplnění protéz užívaných ve veterinářství. Tedy pro příště: Nocturné je noční výlet do světa písniček...“ Název i styl těchto pořadů později ožil v nové formě také v Semaforu.

Kapela v Redutě se však brzy rozpadla. Snad Šlitr v hlavě stále slyšel americké profesionály z Bruselu a kvality muzikantů mu nevyhovovaly. Zcela jistě ale narážel na tehdy vleklé administrativní a organizační povinnosti spojené s vedením orchestru. I proto skupinu nako-

Jiří Šlitr v obrazech

Kresby z Expo 58



nec rozpustil a až na výjimky spojené s divadelními programy ani v budoucnu už žádný orchestr osobně nevedl. Shodou okolností v Redutě tehdy dvakrát týdně vystupovala profesionální jazzová kapela Ferdinanda Havlíka, s nímž se S+Š již letmo znali z Vitavy. Na Národní třídu však na Havlíka mnoho lidí nechodilo, místní kulturní štamgasti byli zvyklí slyšet také mluvené slovo, které jazzmani pochopitelně nenabízeli. Kvalita kapely však byla prvotřídní a Šlitřovi to nešlo. „Přijedem takovému večeru jsem se s Jirkou Šlitrem a samozřejmě i Jirkou Suchým seznámil,“ napsal později Ferdinand Havlík. „Rozmlu-

va byla celkem krátká. Šlitr se mě zepál: „Chceš?“ A já řekl ano.“ A zda mu vadilo ubrat na jazzové komplikovanosti? „Jo, co dělá Šlitr se Suchým, bylo něco nového a byla to tehdy velká povzbuzující injekce. Jazz komu přemýšlel, tak jsem se rozhodl pro Semafor a pro jazz jako takové kořeny, kterého se nesmí brát moc.“

Kniha vyšla jako pocta skvělému skladateli, ilustrátorovi a herci Jirkovi Šlitřovi k jeho nedožitým stým narozeninám, které by oslavil 15. února 2024.

Fotogalerie Jiřího Šlitra



Laterna Magika (foto Jaroslav Doležal)



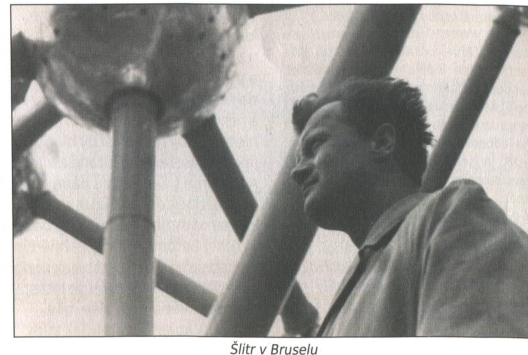
Šlitr a Suchý v Redutě



Šlitr a Suchý v Redutě



Šlitr a Suchý v Redutě



Šlitr v Bruselu

Lukáš Berný (1978, Jilemnice). Od dětství žije v Praze. Je právnickem významného hudebního vědce a profesora Josefa Huttera (1894–1959). Maturoval r. 1998 na pražském gymnáziu Budějovická. Ve studiích pokračoval na VOŠ Josefa Skvrňáckého a došel na PdF UK, tyto školy však nedokončil. Dle literárního světa vstupil spolupůlčastí na neodadaistické revue studentů VOŠ Josefa Skvrňáckého „Nový táta – jednička, ano víš?“ od r. 2002 publikoval asi 20 povídkových textů v různých periodikách (Host, Pan-dora, Weles aj.), část z nich vyšla později knižně ve sbírce Spálené sochy (2019). Od r. 2014 započala jeho spolupráce s Nakladatelstvím Sanch, pro které napsal především 4 díly úspěšné knižní edice z oblasti pragenské Kde píjí mýzy (2014–17). Následovně knihy o historii Hostivaře a Horních Měcholup Toulky Prahou 15 (2018) a s Marií Zdeňkovou připravné



encyklopedické dílo o prvorepublikovém premiérovi Antonínu Svehlovi Ze srdce a kamene (2018). Za tyto publikace mu bylo uděleno „čestné právo domovské“ Prahy 15 a symbolický klíč k této městské části. V r. 2019 následovala další kniha z oblasti pragenské: Šlechtova restaurace – Obrázky z histo-rie Stromový (2019) a též románová novela Červený havran s ilustracemi od malíky Mar-cely Levinské. V r. 2021 navázal na díla z hosti-vařské historie publikací ke stoletému výročí založení kabelovny PRAKAB a o dva roky po-zději ke 130. výročí továrny na Barvy a laky. Poslední díla vydal u vlastního nakladatelství Hutter, které založil r. 2018. Od stejného roku také pravidelně přispívá do měsíčníku Hlasatel, a to články o historii městské části Praha 15.

VI. 2005–21 byl moderátorem rozhlasové stanice Oldies radio. Pro stanici souběžně připravoval mnoho tematických seriálů

(Hity oblíbené Brity, Oldies galerie, Oldies archiv aj.), stejně jako bezmála tisícovku dílů pořadu Hudební knihovna (pohledy do zákulisí vzniku slavných písní 60. – 80. let). Od konce r. 2021 pracuje pro Český rozhlas. Dlouhodobě spolupracuje s divadlem Semafor. Je editorem více než tuctu CD, LP a DVD vydávaných především společností Supraphon. Editoricky připravil a obsáhlými sleeve noty opatřil i CD boxy Semafor – léta šedesátá (11 CD), Semafor – léta 70. a 80. (12 CD), Zuzana, Janoš a spol. (15 CD), Dáňbava druhé placené přehrážky z Vínohrad (15 CD) nebo Čarodějná kytičce s bláznivými pannami na půdě (16 CD). Podílel se i na tematických rejstříkových knih Jiří Suchý – Vzpomínání, Legenda Suchý či Jiří Suchý & tinglantal od Karla Hvizdalů vydávaných nakladatelstvím Galén (2011, 2016 a 2019). Spolu s Jirkou Suchým je autorem knihy Semafor: Šedesát let v jednom představení (nakladatelství CPRESS, 2019). Od r. 2009 zastával pozici člena dozorčí rady divadla, od r. 2020 je členem správní rady.